

EU jako „promotér“
demokratizace.
Bělorusko a Východní
partnerství

31. 10. a 7. 11. 2024

Evropa a otázka podpory LP a demokratizace

■ EU

European Endowment for Democracy (<https://democracyendowment.eu/>) – nevládní org. založená EU a jejími ČS pro oblast jižního a východního sousedství, záp. Balkánu, Turecka a další oblasti (stř. Asie apod.) – projekty na podp.obč.společnosti, demokracie, nezáv.médií apod.

Dříve EIDHR (European Instrument for Democracy and Human Rights) – fin.z rozpočtu EU, dnes v rámci NDICI (Neighbourhood Development and International Cooperation Instrument) – tvoří cca 72 % rozp. kapitoly Sousedství a svět

Další organizace v Evropě angažované v problematice LP a podpora demokracie

- Rada Evropy (Evropský soud pro lidská práva)
- OBSE (pozorování voleb, mise)

Další důležití aktéři

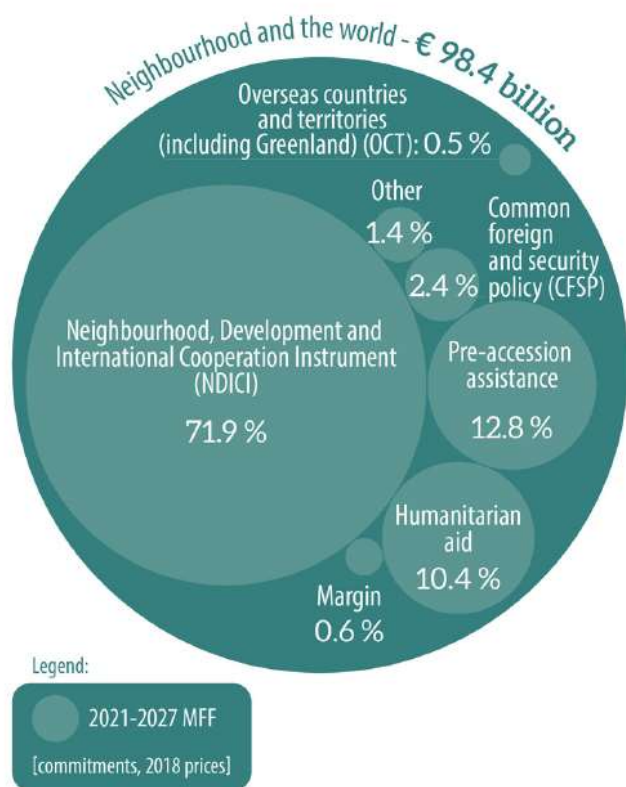
- Soudy
- NGOs
- Akademická obec

Problematické otázky:

- Měla by EU působit jako aktivní podporovatel demokratizace? (globálně/v sousedství) Proč by to měla dělat? Přínosy/problémy takové politiky
- Myslíte, že problémy/krize poslední doby (např. uprchlické krize, konflikty ve V Evropě a sousedství EU apod.) ovlivňují image EU jako podporovatele LP a demokracie? Pozitivně/negativně?
- Může EU stále sloužit jako určitý model/vzor funkční demokracie? (nezřídka zpochybňováno např. ze strany Ruska)

Fin.podpora: Heading 6 (2021-27) a jeho struktura

Figure 1 – Heading 6 in the 2021-2027 MFF.

Source: EPRS 2021.

NDICI

- Největší položka rozpočtu v rámci Heading 6
- Více než 70 mld. €, 72 % rozpočtu v rámci Heading 6
- Geografický pilíř; tematický pilíř; rychlá reakce (cca 3 mld. €); rezerva pro flexibilitu (více než 8 mld. €)

Sankce: Čl. 215 TFEU (ex.čl.301 TEC) – legisl.báze pro uplatnění sankcí

- 1. Předpokládá-li rozhodnutí přijaté podle hlavy V kapitoly 2 Smlouvy o Evropské unii pozastavení, omezení nebo úplné přerušení hospodářských a finančních vztahů s jednou nebo více třetími zeměmi, přijme Rada kvalifikovanou většinou na společný návrh vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Komise nezbytná opatření. Uvědomí o tom Evropský parlament.
- 2. Pokud tak stanoví rozhodnutí přijaté podle hlavy V kapitoly 2 Smlouvy o Evropské unii, může Rada postupem uvedeným v odstavci 1 přijmout omezující opatření vůči fyzickým nebo právnickým osobám a skupinám nebo nestátním subjektům.
- 3. Akty uvedené v tomto článku obsahují nezbytná ustanovení o právních zárukách.

rozhodnutí přijaté podle hlavy V kapitoly 2 = nutnost jednomyslnosti –
mělo by se to změnit?

Konkr.opatření – zde je již QMV v Radě

Sankce

- Fungují sankce jako efektivní nástroj podpory demokratizace a LP?

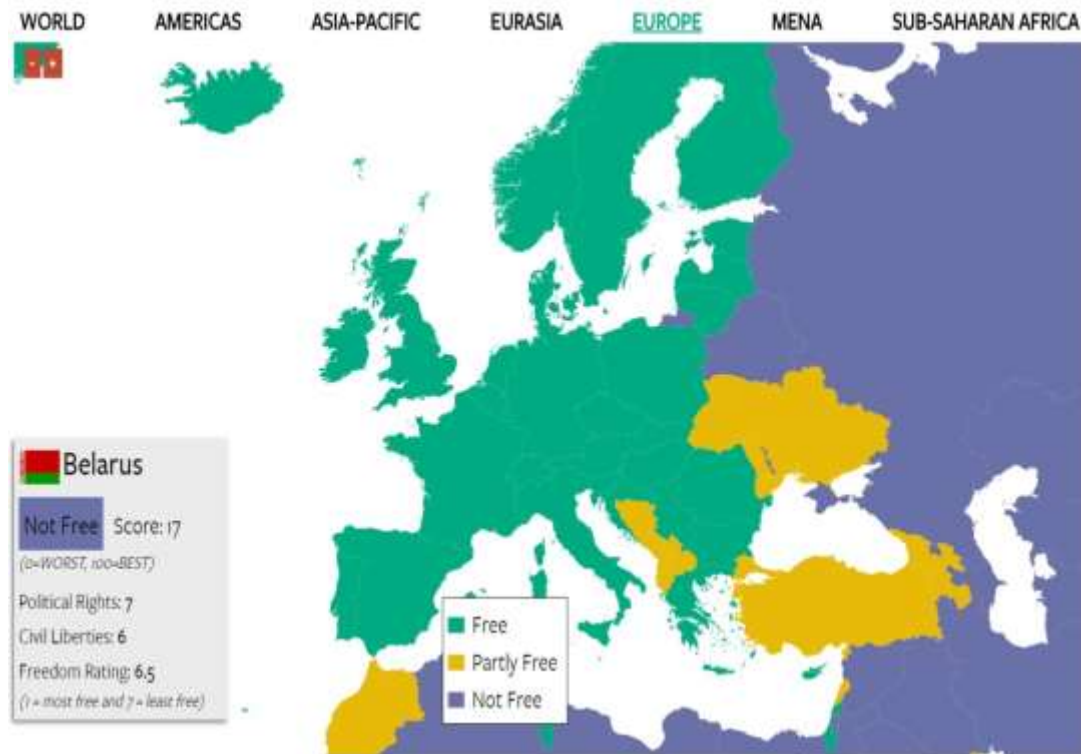
X Otázka obcházení sankcí (např. v oblasti zbrojního obchodu apod.; např. čínské firmy či firmy v dalších zemích ve vztahu k Rusku apod.)

- Mapa sankcí EU

<https://sanctionsmap.eu/#/main>

- V posledních letech narůstalo hlavně využití cílených sankcí (osoby, podniky apod.) X významnější sankce zavedeny v posledních letech vůči Rusku v souv.s válkou na Ukrajině, Bělorusku

Vývoj situace v Bělorusku v posledních letech (LP a občanské svobody) dle Freedom House

Source: Freedom in the world 2016, Freedom House

Freedom in the world 2022 – Not free, overall score: 8/100 (0 least free/100 most free) –
stále klesající tendence!

Freedom Rating:

Political Rights: 2/40

Civil Liberties: 6/60

Source: <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-world/2022>

Svoboda a obč.práva v Bělorusku – vývoj v I. 2019-2023 (Freedom House)

2019 Scores

- Status: Not Free
- Freedom Rating: 19/100 (0 = least free, 100 = most free)
- Political rights: 5/40
- Civil liberties : 14/40

2021 Scores

- Status: Not Free
- Freedom Rating: 11/100
- Political rights: 2/40
- Civil liberties : 9/60

2023 Scores

- Status: Not Free
- Freedom Rating: 8/100
- Political rights: 2/40
- Civil liberties : 6/60

LP a trest smrti v Bělorusku

- Čl. 24 běloruské ústavy: Trest smrti může být uplatněn v souladu se zákonem jako výjimečný trest pro zvláště těžké zločiny a jen v souladu s výrokem soudu
- 94-2014: 245 death sentences (according to official data X HR activists – more death penalties in reality)

Number of death sentences since 1990 ²³	Number of persons executed since 1990 ²⁴
3 in 2016 (as of October)	1 in 2016 (as of October)
2 in 2015	0 in 2015
0 in 2014	3 in 2014
3 in 2013	0 in 2013
0 in 2012	3 in 2012
2 in 2011	2 in 2011
2 in 2010	2 in 2010
2 in 2009	0 in 2009
2 in 2008	4 in 2008
4 in 2007	1 in 2007
9 in 2006	2006 - not known
2 in 2005	2005 - not known
2 in 2004	5 in 2004 ²⁵
4 in 2003	
4 in 2002	In 1999-2003 : "not more than 7 persons a year" ²⁶
7 in 2001	
4 in 2000	
13 in 1999	
47 in 1998	
46 in 1997	
29 in 1996	
37 in 1995	
24 in 1994	
20 in 1993	
24 in 1992	
21 in 1991	
20 in 1990	

2022 – nový zákon o trestu smrti za „pokus o teroristickou činnost“
(<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/05/belarus-new-death-penalty-law-is-the-ultimate-attack-on-human-rights/>)

- Zdroj: Fidh,VIASNA.2016. *Death Penalty in Belarus: Murder on (Un)lawful Grounds*

Novější data: <https://dp.spring96.org/en/list>

<https://spring96.org/files/book/be/2015-death-penalty-belarus-be.pdf>

Source: Fidh, VIASNA. 2016. *Death Penalty in Belarus: Murder on (Un)lawful Grounds*

Co může dělat mez.společenství?

■ Ales Bjaljacki

Lídr organizace Viasna a lidskoprávní aktivista obdržel Nobelovu cenu za mír v r. 2022

X

Březen 2023 – byl v Bělorusku odsouzen k 10 letům vězení

Historie: Bělorusko - Mezi RF a EU?

■ Zvláštní status vztahů s EU

Bez smluvní báze, bez komplexní bilaterální smlouvy

PCA dojednána 1995, spolu s prozatímní smlouvou o obchodních vztazích X PCA nebyla nikdy ratifikována

Navzdory tomu v 90.l. – Bělorusko získává finanční asistenci z TACIS (cca 100 mil. €), následně (po založení EPS) i finance z programu ENPI (2007-2013); ENI 2014-17 (€91.5 mil.), září 2016 – rozhodnutí o navýšení původně alokované sumy (další zdánlivé oteplení vzáj.vztahů, pozastaveny sankce EU)

Bilaterální programy v rámci ENI 2014-20: alokace - srovnání

Arménie: €252 mil. - €308 mil.; Ázerbájdžán: €139 mil. - €169 mil.

Bělorusko: €129 mil. - €158 mil.; Gruzie: €610 mil. - €746 mil.

Moldavsko: €610 mil. - €746 mil.

Speciální případ Ukrajiny – Březen 2014: speciální balíček podpory (cca €11 mld. pro období 2014 – 2020)

Historie: Bělorusko - Mezi RF a EU?

- **Bělorusko bývalo již před r. 2022 z hlediska politických, ekonomických i bezpečnostních vztahů označováno za nejbližšího spojence Ruska X komplikovanější realita**
- **Rusko-běloruské vztahy – historicky nejhlubší systém vzájemných vazeb**, kterého se Rusku podařilo v postsovětském areálu dosáhnout, ale ne bez problémů (obchodní „války“, osobní vztahy Putin – Lukašenko)

Ještě před Lukašenkem: Na počátku 90. let 20. století nezávislé Bělorusko podnikalo některé zahraničněpolitické kroky svědčící o snahách přiblížit se západním integračním uskupením (NATO a ES/EU)

- 1991 – 1996: pokusy o evropeizaci Běloruska

1993 – návrh běloruske zahr.pol. doktríny – evropský směr měl jasnou prioritu

Bělorusko: Mezi RF a EU?

- Význam rusko-běloruských vztahů zesílil po nástupu Lukašenka do prezidentské funkce
- v roce 1994 - na základě populistické předvolební kampaně, v níž ostře napadal korupční chování dosavadní vlády
- **1996 – referendum umožňující Lukašenkovi změnit ústavu a posílit pravomoci prezidenta X EU se začíná distancovat od užších vztahů s Běloruskem = zmražení vztahů**
- **Vztahy** se řídily jen starou smlouvou mezi ES a SSSR z r.1989 a dohodou o textilu (PCA neratifikována)
- 1997 – 2007: De facto mezinárodní izolace Běloruska ze strany Západu + silná dimenze rusko-běloruských vztahů

Bělorusko: Mezi RF a EU

(2.pol.90.l.)

- **1995 – 1999: zintenzívnění vztahů s RF**, podpis řady bilat.dohod zajišťujících m.j. ekonomickou výhodnost vztahu pro Bělorusko „Běloruský zázrak“ (ekon.růst, rel.nízká nezaměstnanost, pravidelné platy a penze X kontrast se situací např. na Ukrajině či v jiných zemích SNS) – silný státní sektor, téměř barterový obchod v rámci SNS a hl.s Ruskem (velmi levný dovoz surovin + běloruský chem.-petrol.a zpracovatelský průmysl)
 - Vytvoření Společenství Ruska a Běloruska v dubnu 1996 (podpis smlouvy), vývoj do podoby **Rusko-běloruské unie/svazu v dubnu 1997 (podepsána Charta o vytvoření unie)**
 - **Podepsání finální podoby Smlouvy o vytvoření Svazového státu Ruska a Běloruska v prosinci 1999, ratifikována v roce 2000**
- obě strany ji však měly považovat pouze za rámcový dokument - krok na cestě ke společnému státu (?) – kdo ale bude jeho lídrem?
- **Znovuzvolení Lukašenka prezidentem v roce 1999 a referendum, které umožnilo změnu ústavy X negativní reakce západu**

EU – Bělorusko: komplikované vztahy po r.2000

- **2004 – další referendum, jehož výsledky umožnily změnit ústavu** (EU označila referendum umožňující Lukašenkovi potřeby kandidovat v prez.volbách za zmanipulované)

EU poprvé uplatnila restrikt.opatření v souv.se zmizením 4 opozičních aktivistů v l.1999 - 2000

- **2006 - potlačování demonstrací provázejících běloruské prezidentské volby**, zatýkání opozičních kandidátů (reakce EU, USA X Rusko – žádná kritika)

Duben 2006 – Rada EU se rozhodla přijmout restriktce X Lukašenkovi a dalším představitelům režimu

Peripetie (sinusoida) rusko-běloruských vztahů

- Bělorusko: ekonomická závislost na Rusku a **ruský strategický zájem v oblasti** (zájem hl. na silné spolupráci v bezp.oblasti)
- **Projekty celní unie (realizováno), měnové unie (nerealizováno), jednotného bankovního systému**

2003 - podepsána dohoda mezi Ruskem, Běloruskem, Ukrajinou a Kazachstánem o vytvoření jednotného hospodářského prostoru X Juščenkova Ukrajina do projektu „háže vidle“
(Oranžová revoluce 2004 a 2008 vstup Ukrajiny do WTO)

Po nástupu Putina počátek některých sporů (i v osobní rovině) – začaly být viditelnější

Lukašenko – podle Nygrena (Routledge, 2007) v okamžicích sporů a problémů s RF uvažoval o výměně Ruska jako klíčového ZP partnera (Ukrajina? EU? X ALE vývoj běloruského autoritativního režimu bránil užším vztahům s EU)

Energetické spory - ropa

Na konci roku 2006 se Rusko rozhodlo uvalit na export ropy do Běloruska standardní clo ve výši 180 USD/t ropy a **ukončilo tak bezcelní praxi fungující od roku 2001** X Bělorusko v odvětvě reagovalo tak, že v rozporu s platnými smlouvami i běžnými zvyklostmi vzáj.obchodu **uvalilo poplatek na tranzitní ropu** přepravovanou ropovodem Družba ve výši 45 USD za tunu surové ropy = **konflikt a přerušení dodávek Družbou ze strany Ruska**

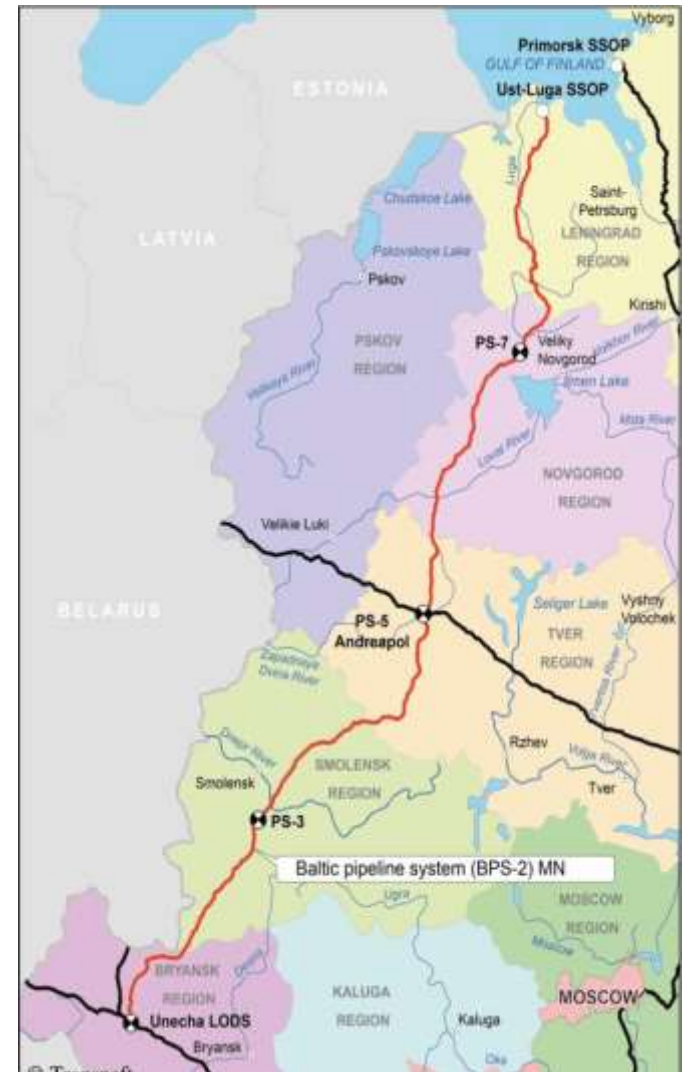
Znepokojená reakce EU

2010 – Rusko hrozilo úplným zastavením dodávek běloruským rafinériím

Duben 2010 - Vedle vývozního cla na surovou ropu RF uvalila vývozní clo i na ropné produkty a nezpracované petrochemické výrobky směřující do Běloruska k dalšímu zpracování

– **projevilo se to na ekon.situaci Běloruska v roce 2011** (export ropných produktů z Běloruska se snížil až o 40 % v porovnání se stejným obdobím roku 2009; přitom až 90 % exportu těchto ropných produktů končilo na trzích EU = **významné ekonomické ztráty pro Bělorusko a ekon.krize v zemi**)

Ropovod Družba a ruský systém BPS obcházející Bělorusko jako tranzitní zemi (Wikipedia, ECIFPA)

Další energetické spory

- **Řešení ropného sporu:** Zrušení exportních cel na dovoz ropy z Ruska do Běloruska od 1. 1. 2011 na základě dohody z 9. 12. 2010 o exportních clech na ropu

Dohoda byla podepsána v rámci **série dohod ustavujících celní unii mezi RF, Běloruskem a Kazachstánem** (účinnosti dosáhla dohoda od 1. 1. 2011) – po ustavení Eurasijské ekon.unie měly být tyto spory řešeny na její půdě X následovalo ještě několik těchto energetických sporů

- **Dopady ropných sporů mezi RF a Běloruskem**

Ruský projekt BPS-2 obcházející Bělorusko jako tranzitní zemi

Následně snaha Běloruska hledat nové možnosti dodávek ropy: ropovod

Oděsa-Brody, kaspická ropa,

Venezuela jako dodavatel? a další plány

Energetika: sporný bod i spolupráce ve vztazích Rusko-Bělorusko

Spory týkající se dodávek plynu - 2002-2004, 2006-2007, 2010-2011; výsledek: **Gazprom získal plnou kontrolu nad běl.plynárenskou společností Beltransgaz** jakožto součást závěrečného kompromisu

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=fh31Ak8jBNo>

další spory v oblasti dodávek plynu i po vzniku EEU (např. 2016/2017 a později)

Spory o dodávky elektřiny – 2010, 2011

→ **vybudování JE Astravec** koncernem Rosatom (spuštěna na podzim 2020; kritika ze strany pobaltských zemí a Polska kvůli bezp.parametrům a některým incidentům při stavbě)

Peripetie rusko-běloruských vztahů

- **2010 – ustavena celní unie RF – Bělorusko – Kazachstán**

Od 1. 1. 2010 začal být uplatňován **jednotný celní sazebník pro dovoz, který přibližně z 90 % vycházel z dosavadního ruského celního sazebníku**

Od července 2010 nabyl účinnosti **jednotný celní zákon, byly odstraněny celní kontroly na vnitřních hranicích a vytvořena jednotná vnější celní hranice**

X Bělorusko 2010 krátce zdržovalo podpis jednotného celního zákoníku kvůli problémům v energetických vztazích (viz výše)

- **krize a problémy v rusko-běloruských energetických vztazích opakovaným rysem hl. v období 2000 – 2010 a znovu 2016 + další obchodní války**

→ **Významné ekonomické problémy v Bělorusku 2010/2011**

2015 – ustavení Eurasijské ekonomické unie X problémy v rusko-běloruských vztazích pokračovaly (energetika, Ukrajina a ambivalentní postoj k anexi Krymu, běloruské pokusy o navazování vztahů s EU apod.)

Vznik Vých.parterství a vliv na vztahy EU – Bělorusko

- Neexistence akčního plánu ze strany EU (není PCA) X Finanční pomoc poskytována na základě Country Strategy Paper pro Bělorusko

regionální programy (přeshraniční CBC, oblast ŽP, vzdělávání), ENPI, ENI a další zdroje + další tematické programy týkající se demokratizace a podpory LP

Jednání EU s Běloruskem znovu podmíněně obnovena po rusko-gruzínské válce v říjnu 2008 (Lukašenko neuznal samostatnost J Osetie a Abcházie)

Po roce 2008 se Bělorusko snaží ve své zahr.pol.více vybalancovat své problematické vztahy k RF oživením kontaktů s EU

→ **EU nabídla Bělorusku jednání o finanční asistenci výměnou za záruky určitých dem.reforem**

Vztahy EU – Bělorusko po ustavení VP

- Východní partnerství

EU v jejím rámci nabídla Bělorusku spolupráci na technické a expertní úrovni, pak možné rozšíření spolupráce

Participace na 4 temat.platformách: demokracie, stabilita a dobré vládnutí; hosp.konvergence; energetika; mezilidské kontakty (výměna informací)

Výsledkem např. Eastern Partnership Integrated Border Management Flagship Initiative (tréninkový projekt týk.se ochrany hranic)

2009 - EU-Belarus Human Rights Dialogue (za účasti běloruského MZV)

Vztahy EU – Bělorusko: kritický rok 2010

2010 – pokusy o obnovu polit.kontaktů (dočasné „proreformní“ tendence v Bělorusku: umožnění větší aktivity opozice, revize volebního zákona tak, aby více odpovídal požadavkům OBSE – byl dán větší prostor opozičním kandidátům v kampani X ALE např. účast reprezentantů opozice ve volebních komisích nebyla povolena)

X

Lukašenko počtvrté vítězí ve volbách X OBSE prohlásila volby za netransparentní

- **zatčení stovek demonstrantů a předst.opozice**
 - Fyz. útok na jednu z hlavních postav opozice, Vladimira Někljajeva
- = EU: kritika potlačování občanské společnosti, pol.opozice, nezávislosti médií atd.

Po prez.volbách znovu rozšířen zákaz udělování víz představitelům běloruského státu a znovu ochlazení vztahů

Dokument: Běloruský sen

<https://www.youtube.com/watch?v=ZtAs01onz5w>

Vztahy EU – Bělorusko po r. 2010

- Summit VP ve Varšavě 2011

Situace v Bělorusku byla mezi hlavními tématy summitu X

Zástupci Ukrajiny (Janukovyč), Moldavska a 3 států J Kavkazu se neshodli na podpisu deklarace odsuzující zhoršování lidskoprávní situace a diskriminaci opozice v Bělorusku – signál rozkolu mezi EU a státy VP i mezi státy VP navzájem?

Ilustrace běloruské situace: reprezentant běloruského disentu byl zatčen okamžitě po svém návratu ze zasedání Civil Society Forum zpět do Běloruska...

Dlouhotrvající podpora Lukašenkova režimu před r. 2020? - faktory

- Faktory ovlivňující v minulosti dlouhotrvající podporu Lukašenka
Podpora zejména ze strany některých soc.skupin - státní zaměstnanci (někdy dobrovolně, někdy ne), penzisté
Lukašenko nejprve portrétován jako symbol „stability“ později až národovecká rétorika („baťka“ – „otec národa“, garant běloruské nezávislosti)

typický **autoritativní režim – mentalita X ideologie** (Linz, Stepan 1996)

Dlouhodobě faktor roztržité opozice a leaderů málo známých mimo města, situace médií v zemi a přístup opozice k ofic.médiím

Opozice řešila především otázku demontáže Lukašenkova režimu, ale nabízela jasný program pro Bělorusko do budoucna? Co faktor Ruska a jak řešit vztahy s ním?

X změny v období po 2010/11, faktor mladé generace, soc.sítí, možností vycestovat na „Západ“ apod., S.Cichanouska jako žena disidenta apod.

Vztahy EU – Bělorusko po r.2010

Kritika v závěrech Rady EU (2x za rok 2011) X ALE Červen 2011 – EK nabídla jednání o usnadnění vízového styku a o readmisi X bez odpovědi ze strany Běloruska až do r.2013 = spuštěno až v lednu 2014

Restriktivní opatření EU dále posílena v roce 2011 (uvaleno i embargo na dovoz zbraní a zbrojního materiálu)

na poč.2012 rozšířen seznam osob, vůči nimž jsou uplatňovány restrikce

X

Na druhé straně snaha EU posílit vztahy s OS, opozicí a veřejností (dle komisaře Füleho v l. 2011-2012 vzrostla pomoc běloruské obč.spol.ze strany EU šestinásobně):

- **Březen 2012 - European Dialogue on Modernisation – zapojení obč.spol.v Bělorusku (spolupráce na tomto dialogu i s běloruským ministerstvem zahr.věcí – býv.ministr Makei – náhle zemřel 2022, krátce po ruské invazi na Ukrajinu)**

Červenec 2012 – participace Běloruska na jednání ministrů zahr.věcí VP – pozvolné obnovování kontaktů?

Vztahy EU – Bělorusko po r. 2012: špatný stav v obl.LP a režimu v zemi trvá

Říjen 2012 – závěry Rady pro zahraniční věci

Kritika běloruského režimu přicházejícího od států EU a NGOs

- **Reakce Běloruska: odvolání diplomatů při EU (Brusel) a v Polsku ke konzultacím (krátkodobé reciproční stažení velvyslanců některých ČS EU z Běloruska)**
- Září 2012 – parlam.volby v Bělorusku
- Říjen 2012 – restriktivní opatření EU prodloužena o další rok, stejně tak v říjnu 2013 a 2014 (po každoroční zprávě Rady)

Restrikce vůči konkrétním osobám v podobě zákazu cestování do EU a zmražení majetku + dále se sankce vztahovaly na konkr. právnické osoby

Různé akce neziskového a byznys sektoru na podporu běl.opozice: např. „parašutisti“ v podobě plyšových medvídků:

<https://www.youtube.com/watch?v=IGbKRbEnP2E>

Vztahy EU – Bělorusko v předvečer Vilniuského summitu: **critical engagement**

- 2013 Unijní kritika Běloruska pokračovala:

Nedošlo k propuštění všech politických vězňů, zprávy o zhoršování podmínek uvězněných, u propuštěných nedošlo k rehabilitaci, Bělorusko nezaznamenalo žádný pokrok v oblasti LP, vlády práva a dem.principů, používání trestu smrti (Bělorusko je mimo Radu Evropy) apod.

Politika EU – „critical engagement“: sankce kombinovány s multilaterální spoluprací v rámci VP, sektorový dialog týk.se většinou ekon. a fin. témat, příp. ŽP, kontakty s OS (EU nechtěla „ztratit“ Bělorusko zcela)

EU: špatná kvalita vzáj.vztahů je ryze záležitostí Běloruska (komisař Füle: unijní nabídka trvá, ale je podmíněna striktními podmínkami)

Léto 2013 – EK přijala nový program pro Bělorusko týkající se projektů na podporu zdravotnictví a regionálního rozvoje

- **Podzim 2013 - Přípravy summitu ve Vilniusu – Bělorusko na okraji zájmu (běloruská situace zastíněna tématem Ukrajiny)**

Vztahy EU – Bělorusko na pozadí ukrajinského konfliktu 2014

- **Vliv událostí na Ukrajině**

Ambivalentní vyjádření Lukašenka k anexi Krymu a událostem na Ukrajině: „naše drahá Ukrajina“ (obavy z Ruska? X spolupr.na celní unii a EAEU, ale zároveň **opatrnost** a vzájemné spory)

Účast na Porošenkově inauguraci

Snahy Lukašenka o image mediátora a „mírotvůrce“? (jednání v Minsku)

Lukašenko jako symbol běloruské nezávislosti? – snaha hrát tuto roli

- **Leden 2014 – zahájena jednání o vízové facilitaci a readmisi (jeden z výsledků Vilniusu)**

EU deklarovala pokračování postupu v duchu „critical engagement“

- pokračuje kritika politické situace a porušování LP (propuštění některých pol.vězňů po skončení výkonu trestu 2013, ale některé nové politicky motivované kauzy – např. **represe X zástupcům obč.spol. a opozice v době konání hokejového šampionátu – kritika EU**)
- **nesouhlas EU s výkonem trestů smrti** (výkon trestu smrti nad osobami odsouzenými v souvislosti s bombovými útoky v minském metru 2011)

Vztahy EU – Bělorusko po r.2014

■ 2015

Zlepšení vzáj.vztahů:

Start jednání o Visa Facilitation and Readmission Agreement a o Mobility Partnership

Obnovení EU-Belarus Human Rights Dialogue

Podpis Cooperation Arrangement on an Early Warning Mechanism v sektoru energetiky

Aktivnější participace Běloruska na VP

Zaštítění minských jednání

Propuštění některých politických vězňů v srpnu 2015

Prezidentské volby v říjnu 2015 se obešly bez násilí

2015/16: postupné zlepšování vztahů; běloruská „zajišťovací“ politika vůči Rusku? (strategic hedging)

= **Rozhodnutí Rady EU z r. 2015 pozastavit restriktivní opatření** proti 170 osobám a 3 společnostem (**potvrzeno v únoru 2016**) X zbrojní embargo a restriktivní opatření (zmrazení účtů a zákaz vstupu na území EU) vůči 4 osobám v souv.s nevyřešeným zmizením 2 opozičních politiků, 1 byznysmena a 1 novináře zůstaly zachovány

2016-18 – smíšený charakter politiky EU vůči Bělorusku

critical engagement, opatrné návrhy na rozšíření vzáj.dialogu

Ekonomická spolupráce: formalizovaný **Dialog o obchodu** – schůzky 2x ročně (výsledkem např. zrušení kvót na dovoz textilu v r. 2017, rozhovory o přistoupení k WTO); od r. 2016 – rozšířeny možnosti půjček EIB, EBRD, EU-Belarus Customs Dialogue od r. 2016

Dokonce i rozhovory o spolupráci v obl.energetiky

EU-Belarus Coordination Group – od 2016, politický dialog na úrovni vyšších úředníků

Běloruský National Action Plan for Human Rights (přijetí v říjnu 2016 – měla to EU vnímat jako krok k posílení vnitřních reforem?)

Trojúhelník EU – Bělorusko - Rusko

2017 a 2019: Další (energetické) roztržky s Ruskem týkající se plynu a ropy (ostrá rétorika na obou stranách, Bělorusko se krátkodobě neúčastnilo na summitech CSTO a EAEU; Rusko pohrozilo obnovením hraničních kontrol na rusko-běloruské hranici jako reakce na běloruskou vstřícnost ve vízové politice vůči okolním zemím atd.)

- **X Ze strany RF se začaly objevovat významné výzvy k dokončení projektu rusko-běloruské unie (společný stát?)**
- **Březen 2017 – nové incidenty v Bělorusku** (zadržení protestujících a žurnalistů, útoky proti organizaci Viasna); EU to odsoudila, požadavek na propuštění zadržených osob
- **Kritika EU vůči průběhu místních voleb v únoru 2018 – nedostatek transparentnosti a nerovný přístup opozice**
- **Posilování také vlivu Číny v běloruské ekonomice**

Vztahy EU-Bělorusko pod vlivem událostí 2020

- **Vztahy s EU přirozeně významně narušeny událostmi po prez.volbách 2020:** EU je prohlásila za nesvobodné a neférové, revize vztahů s Běloruskem
- **Evropská rada v říjnu 2020 odsoudila nepřijatelné násilí proti pokojným demonstrantům a neuznala výsledek prezidentských voleb**
- =
- **Sankce X konkrétním osobám vč. prezidenta Lukašenka a jeho syna**
- Vedle uvalení sankcí ER uložila **Komisi vypracovat plán „ekonomické podpory pro demokratické Bělorusko“**

- **Setkání S. Cichanouské s evropskými představiteli (Macron, Merkelová a další) X ALE: pozice Kypru v jednání o sankcích; ne zcela jednotný postoj V4 (Slovensko, Polsko – setkání pol.představitelů s Cichanouskou X opatrný a ne zcela jednotný postoj tehdejší exekutivy v ČR; Maďarsko – zpočátku se nepřidalo k ostatním zemím V4, které oficiálně neuznaly výsledek běloruských prez.voleb)**

Video - události 2020:

- <https://www.youtube.com/watch?v=YzeihjgBxsU>

Vztahy EU-Bělorusko pod vlivem událostí 2020-23

- 2021 - Příklad Ramana Prataseviče a „únosu“ letadla Ryanairu na trase Athény - Vilnius

https://www.youtube.com/watch?v=bbFo9_JeizQ

V květnu 2023 Pratasevič omilostněn

- Rok 2021 – vygradovala migrační krize na hranici EU-Bělorusko (součást dlouhodobé hybridní války/kampaně?)

Polská vláda: je to hybridní válka a předzvěst budoucího horkého konfliktu ve východní Evropě, přímá hrozba bezpečnosti EU a východnímu křídlu NATO

Lukašenkovo Bělorusko jednostranně pozastavilo své členství ve Východním partnerství

- 2022-24 – válka na Ukrajině a různé formy kooperace Putin-Lukašenko